

De rol van trauma bij het interviewen van slachtoffers van internationale misdaden: een praktijkervaring.

Forumdag Humane Wetenschappen
UGent – 14 maart 2019

Martien Schotsmans

RCN G&D

- Belgische NGO sedert 1994 actief in post-conflictlanden in justitiesector
- Observatie processes internationale misdaden in België
- Herinneringspreservatie « Als het ginder is, is het hier » : interviews met slachtoffers en daders van internationale misdaden en mensen die zich verzet hebben
- Burgerschapseducatie = herinneringseducatie in secundair en hoger onderwijs

Mogelijke reacties op gevaar

Mogelijke reacties op gevaar

NAAR DE TANDARTS GROOTSTE FOBIE IN NEDERLAND

BANG ZIJN IS NIET NODIG MEVROUWTJE, U STELT ZICH GEWOON VOOR DAT IK BRAD PITT BEN..

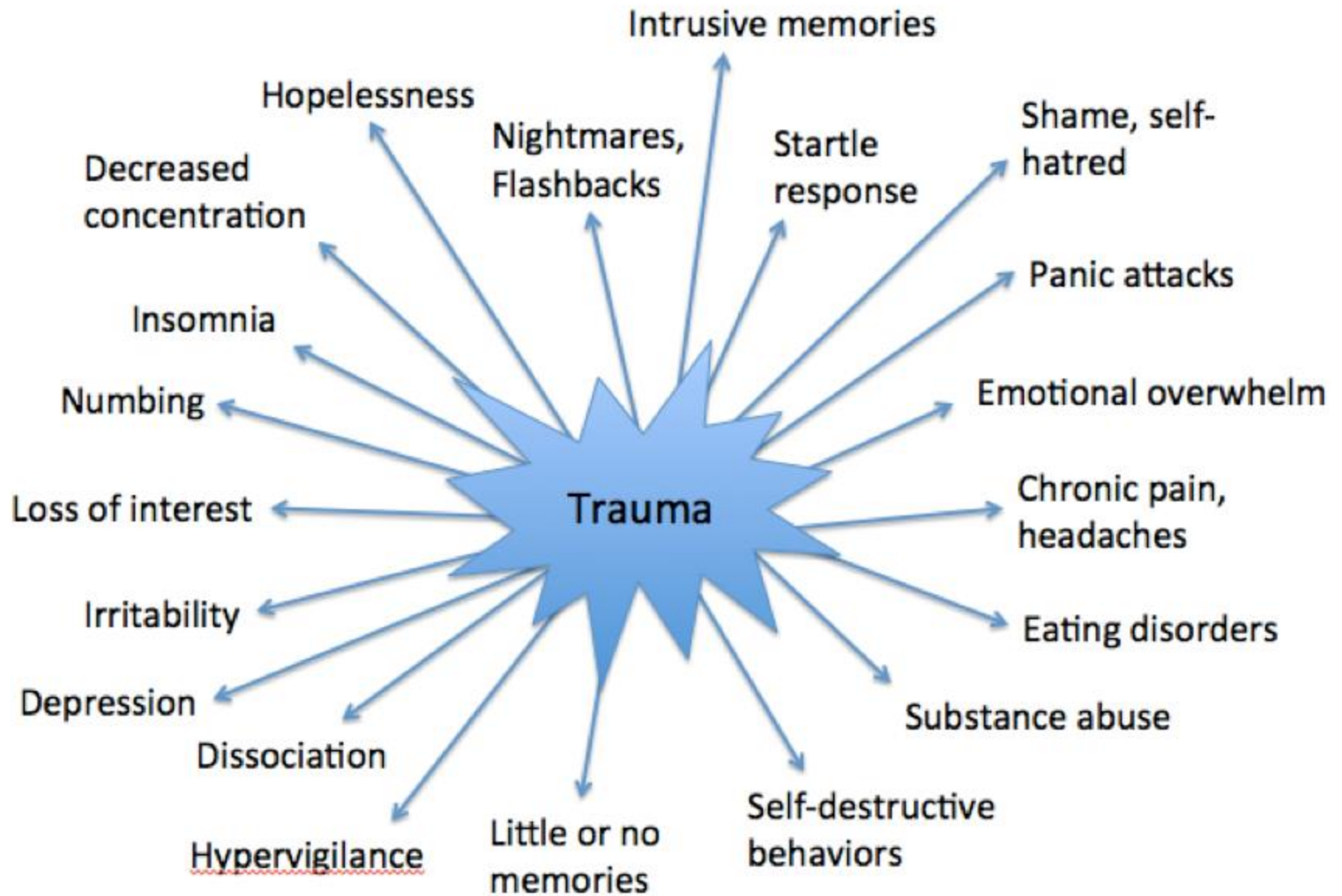

Trauma

- Trauma ≠ PTSD
- Trauma = normale reactie op abnormale gebeurtenis
- Normale symptomen van reactie op gevaar :
  - stress, angstzweet, hartkloppingen, grote alertheid, ...
- PTSD : reacties blijven lange tijd aanhouden en kunnen worden getriggerd door alledaagse gebeurtenissen
- Niet iedereen die een trauma doormaakt krijgt PTSD

Adapted from Janina Fisher

Trauma

- Direct trauma
- Indirect trauma
- Secondair trauma
- Transgenerationeel trauma
- Plaatsvervangend/overgedragen trauma

Wie-wat-waarom interviewen

Medisch personeel	Verzorging fysische letstels - attesten – forensisch bewijs
Journalisten	Informatieverstrekking – sensibilisering
Politie – justitie- advocaat	Bewijsvergaring – waarheidsvinding
Onderzoekers	Mensenrechtenrapport Wetenschappelijk onderzoek
Therapeut	Verzorging van psychische letstels
Publiek	Herdenkingsplechtigheden Getuigen voor herinneringseducatie

Wat is de waarheid

- Persoonlijke narratieve waarheid
- Gerechtelijke of forensische waarheid (bestanddelen van misdrijf, triangulatie, patronen..)
- Sociale waarheid : algemeen erkend na dialoog en discussie (maar ook : “groepswaarheid”)
- Helende of restoratieve waarheid : erkenning van leed van slachtoffers

Waarom niet getuigen

- Onveiligheid
- Fysische nabijheid van dader (angst voor wraak)
- Geen basis bestaanszekerheid
- Trauma
- Dader = bekende -Stockholm syndroom
- Groepsdruk /sociale druk/institutionele druk
- Geen geloof/vertrouwen in politie/justitie (staat= dader, corruptie, gebrek aan onafhankelijkheid., amnestie.)
- Fatigue
- Taboe (SGBV, eenzijdig herinneringsbeleid)
- Zwijgen voor volgende generaties
- Schuldgevoelens

Waarom wel getuigen

- Externe factoren :
  - Vrede/veiligheid (diaspora)
  - Politieke regimeverandering/vreedzame verkiezingen/democratie/politieke oppositie/vrijheid van meningsuiting
  - Garanties over vertrouwelijkheid/bescherming
  - Steun van ruimer maatsch. of instit. kader (commissie, publieke opinie, #metoo, nieuwe generatie..)
  - Steun van naasten
  - Waarheid is al gekend

Waarom wel getuigen

- Interne motivatie :
  - Wraakgevoelens (ind. of groep)
  - Behoeftte aan gerechtigheid
  - Behoeftte aan erkenning
  - Behoeftte aan (schade)vergoeding
  - Vertrouwen in het nut van getuigen (officieel mechanisme, drukingsmiddel, herhaling voorkomen, sensibiliseren...)
  - Tijd (verwerking, rouw)
  - Behoeftte aan “verlossing”
  - Verlangen naar een verklaring, excuses, vergiffenis

Bescherming van getuigen

- Voor interview : tijd, plaats, tussenpersonen
- Tijdens interview : vertrouwelijkheid, tolk, noteren/opnemen/filmen, steunpersoon, aandacht en tijd, empathie (?), soorten vragen, geen loze beloftes, geen druk
- Na interview : vertrouwelijkheid bij bewaren of overdracht van informatie indien nodig of beloofd
- Vertrouwelijkheid bij verspreiding van informatie
- Beschermingsprogramma's van justitie

Beïnvloeding van herinnering

- Open vragen v. suggestieve vragen
- Suggestie door externe informatie
- Non-verbal gedrag ondervrager
- Respect voor de positie van de ondervrager
- Gatenvullen uit verlangen te helpen
- In groep gedeelde herinneringen

- Beïnvloedbaarheid vooral kinderen
- Valse beschuldigingen (bewust of onbewust)
- Valse bekentenissen (bewust of onbewust)

Trauma en herinnering

- Zeer traumatische gebeurtenis = verhoogde alertheid = informatie nodig om te overleven wordt goed herinnerd, perifere details minder = minder vatbaar voor suggestie over centrale informatie
- Maar o.w.v. trauma wordt herinneren soms vermeden en vervangen door niet traumatische herinneringen (“verdringingen”)

*"Now that I am off my medications,
I would like to retract my testimony."*

Uitdagingen van herinneringseducatie

- Timing : zoek een evenwicht tussen verleden heden en toekomst
- Pluraliteit : laat een diversiteit aan stemmen en meningen toe
- Ga in dialoog (vaak via kunst)
- Herinnering is ieders verantwoordelijkheid

THE ISSUES AND CHALLENGES FACED BY MEMORY INITIATIVES ON CONTEMPORARY INTERNATIONAL CRIMES

Lessons learned from the practices of the actors involved

Gerechtigheid & Democratie
RCN

Q&A